

АНОТАЦІЯ

**Малиш І. А. Управління інноваційно-інвестиційним
забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору. – Кваліфікаційна
наукова праця на правах рукопису.**

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент. – Державний біотехнологічний університет, Харків, 2021.

У дисертації досліджено та поглиблено теоретичні та практичні аспекти, а також надано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору. Розкрито теоретико-методичні основи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств аграрного сектору; здійснено моніторинг розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності аграрних підприємств; досліджено концептуальні підходи до управління інноваційно-інвестиційним процесом, напрями модернізації та шляхи удосконалення системи управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору.

Досліджено сутність понять «інвестиційна діяльність» та «інноваційна діяльність» та виявлено, що їх необхідно розглядати в нерозривному зв'язку та поєднанні й характеризувати як «іноваційно-інвестиційна діяльність». У результаті узагальнення думок вчених та враховуючи специфіку аграрного виробництва визначено, що інноваційно-інвестиційна діяльність підприємств аграрного сектору являє собою процес впровадження інновацій, який враховує особливості ведення сільськогосподарської діяльності та спрямований на вдосконалення чи оптимізацію вже існуючої виробничої або управлінської структури, чи на диверсифікацію основної діяльності.

Встановлено, що впровадження інструментів управління інноваційно-інвестиційною діяльністю аграрних підприємств має здійснюватися із застосуванням організаційно-економічного механізму інноваційно-

інвестиційного розвитку. Такий механізм має визначати пріоритетність мети та місії підприємства, та включають такі складові, як: економічний, маркетингово-економічний, організаційно-виробничий, фінансовий, соціальний і екологічний механізми.

За результатами проведеного дослідження методів оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності на етапі вибору проекту для вкладення коштів виявлено, що найбільш ґрунтовну та об'єктивну оцінку дає поєднання таких методичних підходів, як: метод дисконтування, міжнародні показники оцінки ефективності інвестицій, метод коефіцієнтів оцінки фінансового стану у поєднанні з індексним методом (з метою комплексного аналізу фінансового стану підприємства до та після здійснення інвестицій в інновації). Проте найбільш адекватну в сучасних умовах оцінку ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності дає застосування методу Монте-Карло.

В роботі досліджено специфічні особливості здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності в галузі сільського господарства та виявлено, що інноваційно-інвестиційний розвиток в аграрному секторі нині відбувається стихійно, несистемно і неефективно з точки зору зростання інноваційного забезпечення технікою та технологіями. Доведено, що основними проблемами є: нестача наукових кадрів, розрив зв'язків між наукою та виробництвом, недостатнє забезпечення підприємств новою сучасною сільськогосподарською технікою. У зв'язку з цим, запропоновано для забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку аграрних підприємств Харківської області зосередити особливу увагу на оновленні техніки та технологій у середніх за розміром підприємствах, які виробляють левову частку аграрної продукції. Запропоновано перспективні напрями вкладення коштів в інновації регіону, такі як: органічне землеробство, застосування агродронів, зелена енергетика (біогаз, сонячна енергетика, вітрові парки).

Проведено дослідження чинників впливу на інвестиційно-інноваційний розвиток аграрних підприємств, яке базується на застосуванні експертних методів із залученням експертів як з наукових установ, так і з діючих

підприємств та включає в себе градацію відповідей експертів щодо інтенсивності задоволення/незадоволення рівнем інноваційного забезпечення розвитку аграрних підприємств за шкалою Харрінгтона. Виявлено, що найбільш вагомий вплив здійснюють фінансові чинники, оскільки пошук ресурсів для інновацій часто ускладнений загальнонаціональними проблемами й інновація часто просто не знаходить свого втілення в реальному продукті. На другому місці – маркетингово-економічні чинники, адже від адекватного передбачуваного ринку аграрної продукції та грамотно побудованої стратегії збуту на підприємстві неможливий повноцінний розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності. Третє почесне місце належить політико-правовим чинникам і завдання держави полягає в усуненні перепон для інноваційного інвестування в аграрну галузь, яка формує майже чверть ВВП країни. Дослідження показало, на яку сферу інноваційної активності в першу чергу необхідно звернути увагу сільськогосподарським підприємствам. Це фінансування інновацій, мотивація працівників та забезпечення корпоративного навчання персоналу.

У результаті проведеного дослідження виявлено, що найбільш об'єктивну та адекватну оцінку ефективності інноваційного проекту на етапі вибору альтернативних варіантів для інвестування в сучасних умовах дає метод Монте Карло, суть якого полягає у імітації для приблизного відтворення процесу вкладення коштів в конкретний інноваційний проект при заданих варіативних величинах обсягу виробництва, рівня прогнозованих цін, витрат на інновації та кінцевого фінансового результату для кожного року інвестування з урахуванням зміни вартості грошей в часі.

За допомогою методу Монте-Карло було спрогнозовано ситуацію інвестування коштів в інноваційний проект з застосування безпілотних літальних апаратів (БПЛА) при обробітку озимої пшениці, кукурудзи та соняшнику. Отримані результати моделювання показали, що всі три проекти можуть бути прийняті для втілення в діяльності аграрних підприємств за умови дотримання технології виробництва і придбання насіння прогресивних

високопродуктивних сортів. Подібні розрахунки можна реалізувати й для інших інноваційних проектів та порівняти їх прогнозу ефективність.

Запропоновано концептуальні підходи до управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору, які, на відміну від існуючих, включають процеси планування, організації, мотивації та контролю та зосереджені на пошуку оптимальної організаційної структури управління організацією. Обґрунтовані у результаті дослідження переваги та недоліки кожної з сучасних організаційних систем управління дозволяють підібрати максимально адекватну потребам підприємства систему управління та змінювати її у разі виникнення такої необхідності.

У роботі проаналізовані та узагальнені наукові напрацювання вчених щодо шляхів модернізації інноваційно-інвестиційного забезпечення аграрних підприємств. Проаналізовано динаміку чисельності придбання нової техніки в сільськогосподарських підприємствах і виявлено, що її кількість є у 4-5 разів меншою від загального обсягу техніки, що надійшла протягом 2019 року. Тож можна зробити висновок, що рівень інновацій та модернізації основних технічних засобів є низьким і для зміни ситуації необхідні рішучі заходи з її модернізації, які мають включати не лише технічне оновлення основних засобів, а й такі складові як: модернізація кадрового потенціалу, модернізація джерел фінансування інновацій, модернізація інформаційного забезпечення аграрних підприємств.

Розроблено пропозиції по удосконаленню сучасних методів управління інноваційно-інвестиційним розвитком в аграрному секторі на трьох рівнях: загальнодержавному, регіональному та на рівні підприємства, що спрямовані на створення сприятливих передумов інноваційно-інвестиційного розвитку та формування стратегічних напрямів управління ним.

Ключові слова: інновації, інвестиції, аграрний сектор, інноваційно-інвестиційна діяльність, наукові дослідження та розробки, модернізація, управління інноваційно-інвестиційним розвитком.

SUMMARY

Malysh I.A. Management of innovation and investment support for the development of enterprises in the agricultural sector. – The qualification scientific work on the rights of the manuscript.

The thesis for obtaining a scientific degree of a Doctor of philosophy in specialty 073 «Management». – Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchayev, Kharkiv, 2021.

The dissertation investigates and deepens the theoretical and practical aspects, as well as provides practical recommendations for improving the management of innovation and investment support for the development of agricultural enterprises. Theoretical and methodical bases of management of innovation and investment activity of the enterprises of agrarian sector are opened; the development of innovation and investment activities of agricultural enterprises was monitored; conceptual approaches to the management of innovation and investment process, directions of modernization and ways to improve the management system of innovation and investment support for the development of agricultural enterprises are studied.

The essence of the concepts "investment activity" and "innovation activity" is investigated and it is found that they should be considered in inseparable connection and combination and characterized as "innovation-investment activity". As a result of generalization of scientists and taking into account the specifics of agricultural production, it is determined that innovation and investment activities of agricultural enterprises is a process of innovation, which takes into account the specifics of agricultural activities and aims to improve or optimize existing production or management structure or diversify core activities.

It is established that the implementation of management tools for innovation and investment activities of agricultural enterprises should be carried out using the organizational and economic mechanism of innovation and investment development. Such a mechanism should determine the priority of the purpose and mission of the enterprise, and include such components as: economic, marketing

and economic, organizational and production, financial, social and environmental mechanisms.

According to the results of the study of methods for assessing the effectiveness of innovation and investment activities at the stage of project selection for investment, it was found that the most thorough and objective assessment is a combination of such methodological approaches as: discounting method, international investment efficiency indicators, financial ratios. in combination with the index method (for the purpose of the complex analysis of a financial condition of the enterprise before and after realization of investments in innovation). However, the most adequate assessment of the effectiveness of innovation and investment activities in modern conditions is given by the application of the Monte Carlo method.

The work examines the specific features of innovation and investment activities in the department of agriculture and found that innovation and investment development in the agricultural sector is currently spontaneous, unsystematic and inefficient in terms of increasing innovation in machinery and technology. It is proved that the main problems are: lack of scientific personnel, rupture of links between science and production, insufficient provision of enterprises with new modern agricultural machinery. In this regard, it is proposed to ensure the innovation and investment development of agricultural enterprises of Kharkiv region to focus on the renewal of machinery and technology in medium-sized enterprises that produce the lion's share of agricultural products. Promising areas of investment in the region's innovations are proposed, such as: organic farming, use of agro drones, green energy (biogas, solar energy, wind farms).

A study of the factors influencing the investment and innovation development of agricultural enterprises, which is based on the use of expert methods involving experts from both scientific institutions and existing enterprises and includes a gradation of expert responses on the intensity of satisfaction / dissatisfaction with the level of innovative development of agricultural enterprises. Harrington's scale. It was found that the most significant influence is exerted by

financial factors, as the search for resources for innovation is often complicated by national problems and innovation often simply does not find its embodiment in the real product. In second place - marketing and economic factors, because of an adequate predictable market of agricultural products and a well-constructed sales strategy at the enterprise is impossible to fully develop innovation and investment activities. The third place belongs to political and legal factors and the task of the state is to remove obstacles to innovative investment in the agricultural sector, which forms almost a quarter of the country's GDP. The study showed which area of innovation activity should be addressed to agricultural enterprises in the first place. These are financing innovations, motivating employees and providing corporate staff training.

The study found that the most objective and adequate assessment of the effectiveness of an innovative project at the stage of choosing alternatives for investment in modern conditions gives the Monte Carlo method, the essence of which is to simulate for approximate reproduction of the investment process in a particular innovation project. the volume of production, the level of projected prices, the cost of innovation and the final financial result for each year of investment, taking into account changes in the value of money over time.

Using the Monte Carlo method, the situation of investing funds in an innovative project for the use of unmanned aerial vehicles (UAVs) in the processing of winter wheat, corn and sunflower was predicted. The obtained simulation results showed that all three projects can be accepted for implementation in the activities of agricultural enterprises, provided that the technology of production and purchase of seeds of advanced high-yielding varieties. Similar calculations can be implemented for other innovative projects and compare their projected efficiency.

Conceptual approaches to the management of innovation and investment support for the development of agricultural enterprises, which, in contrast to the existing ones, include the processes of planning, organization, motivation and control and focus on finding the optimal organizational structure of organization

management. Substantiated as a result of the study, the advantages and disadvantages of each of the modern organizational management systems allow you to choose the most adequate to the needs of the enterprise management system and change it in case of need.

The paper analyzes and summarizes the scientific achievements of scientists on ways to modernize innovation and investment support of agricultural enterprises. The dynamics of the number of purchases of new equipment in agricultural enterprises was analyzed and it was found that its number is 4-5 times less than the total amount of equipment received during 2019. Therefore, it can be concluded that the level of innovation and modernization of fixed assets is low and to change the situation requires decisive measures to modernize it, which should include not only technical renewal of fixed assets, but also such components as: modernization of human resources, modernization of innovation funding sources. , modernization of information support of agricultural enterprises.

Proposals for improving modern methods of innovation and investment development management in the agricultural sector at three levels: national, regional and enterprise level, aimed at creating favorable conditions for innovation and investment development and the formation of strategic directions for its management.

Key words: innovations, investments, agricultural sector, innovation and investment activity, research and development, modernization, management of innovation and investment development.